

DE NEDERLANDSE ODYSSEE

Op koers naar een koude winter

Mijn vorige column eindigde met een voorspelling voor de verkiezingen in mineur: 'Met Europa – zo lijkt men in Den Haag nog steeds te denken – win je in Nederland geen verkiezingen.' En zo geschiedde. Dat de uitkomst zou worden als ze is, kon ook ik echter niet bevroeden.

Ondanks dat een van de lijsttrekkers een voormalig Eurocommissaris was, kwam ook hij met weinig Europese onderwerpen. Maar niet enkel Europa was afwezig tijdens de campagne. Volgens onderzoeksbureau IPSOS waren de belangrijkste onderwerpen immigratie en asiel, bestaanszekerheid, woningmarkt, gezondheidszorg, klimaat en duurzaamheid, betrouwbaarheid overheid. Klimaat heeft het deze verkiezingen niet gehaald, buitenland en Defensie stonden niet eens op deze lijst. Dat zal de komende weken en

maanden alleen maar erger worden. Het anti-Europese sentiment in politiek en bevolking is mogelijk zó sterk, dat niemand het meer heeft over de economie en de rol die Europa ondertussen voor de veiligheid van Nederland betekent. Ik schreef erover.

De grootste partijen zijn, tot op GroenLinks-PvdA na, eurosceptisch of hebben in het verleden herhaaldelijk een karikatuur van de EU gemaakt. Het zal mij niets verbazen als een referendum over een Nexit ter sprake komt in de coalitie. Over de uitkomst hoeven wij niet te gissen. Dit land zal – net als de Westerburen – voor uittreding stemmen. Het referendum over de zogenaamde EU-grondwet in 2005 heeft laten zien welke krachten er dan spelen. De tegenstanders van een referendum willen voorkomen dat er voldoende stemmen worden uitgebracht, de voorstanders van het referendum – meestal tegenstanders van Europa – zullen weer alles uit de kast halen om Europa nog zwarter te maken dan het voor velen al is. Als het gaat om wat Europa voor Nederland betekent zal – net als in het VK – niemand naar de cijfers kijken. Nederland is enorm afhankelijk van de export, met name de uitvoer en wederuitvoer zijn van groot belang, waarbij Noord- en Oost-Europa een steeds belangrijker rol gaat spelen. Bovendien is het gemakkelijker om zaken te doen als men binnen de EU zit.

Natuurlijk gaat niemand het over deze voordelen hebben, noch zal het over de nadelen van een Nexit gaan. Dit terwijl geen 500 kilometer van Den Haag een regering dagelijks kampt met de negatieve gevolgen van de Brexit: 'Hardnekkige inflatie, oplopende schulden, lage arbeidsproductiviteit en een teleurstellende groei: de Britse economie rammelt aan alle kanten.' Zou het zo een vaart niet lopen bij een Nexit? Bedenk dan wel dat dan opeens Rotterdam buiten de EU ligt, terwijl Antwerpen en Hamburg er wel nog inzitten. Mogelijk dat dan zelfs de Chinezen niet eens meer belangstelling hebben voor de haven. En Defensie? Net zo bang als voor een Nexit ben ik bang voor wat een nieuwe regering voor de krijgsmacht zal betekenen. Los van wat er in het verkiezingsprogramma van de grote conservatieve partijen staat, kan men enigszins voorspellen hoe het Defensie verder zal afgaan. De PVV is er heel duidelijk over. Men is trots op de krijgsmacht en wijst elke integratie – ook met Duitsers af. Er wordt geen materieel meer naar Oekraïne gestuurd. En 'Wat we wél moeten doen, is onze krijgsmacht inzetten voor de nati-

'U gelooft dat ik té pessimistisch ben? Of dat conservatieve partijen niet op Defensie gaan bezuinigen?'

onale veiligheid. Dus voor de verdediging van ons eigen grondgebied. Voor de PVV hoort daar ook de verdediging tegen de asielstormloop op ons land bij. Net als in het pré-Schengen tijdperk moeten we Defensie inzetten voor grensbewaking.' Toen men het voor de laatste keer het land aan de eigen grens verdedigde ging het mis. Er was een reden waarom de Nederlandse krijgsmacht 40 jaar het land aan de grens van het toenmalige Oost-Duitsland verdedigd heeft en dat men ook na de Koude Oorlog het bondgenootschap bleef versterken. Nederland heeft noch voldoende strategische diepte, noch kan het zich alleen tegen Russische kernkoppen verdedigen. Er is een reden waarom aan een raketschild in Europa wordt gewerkt: het heeft diepte. En er bestaan nog steeds belangrijke dreigingen vanuit het Oosten en het Zuiden. Daarom is Turkije lid van de NAVO en geen 'Trojaans paard in het bondgenootschap', zoals de PVV wil doen geloven!

Uiteindelijk – en dit is het waarschijnlijkste scenario – wordt het Nederlandse defensieapparaat verder ontmanteld. U gelooft dat ik té pessimistisch ben? Of dat conservatieve partijen niet op Defensie gaan bezuinigen? Dan wil ik u graag meenemen, terug in de tijd, naar april 2011. Toenmalig Minister van Defensie, Hans Hillen, stuurde de befaamde bezuinigingsbrief naar de Tweede Kamer, waarin hij aankondigde dat de regeringspartijen 1,1 miljard euro op Defensie gingen bezuinigen. Wie de partijen waren? VVD en CDA, met de PVV als gedoogpartner. Pieter Omtzigt was toen nog lid van de Kamerfractie van het CDA. Ik kon geen aanwijzingen vinden dat hij toen tegen de brief van een minister van zijn eigen partij stemde.

Europa en de Nederlandse krijgsmacht worden straks opgeofferd ten koste van onze collectieve veiligheid en bestaanszekerheid. Volkshuisvesting en zorg zijn uiteraard belangrijke onderwerpen die de mensen in dit land na aan het hart liggen. En terecht moet er een grote inhaalslag worden gemaakt zodat iedereen de mogelijkheid heeft een betaalbare woning te bemachtigen. Bedenk dan wel dat er voor Nederland nog maar weinig bescherming overblijft als het geld daarvoor bij Defensie wordt weggehaald.

President Trump zal zowel tijdens zijn komende campagne als tijdens zijn inauguratie opnieuw als transactionele president de landen voor schut zetten die niet aan de 2% NAVO-norm voldoen. Deze keer gaat hij er consequenties aan verbinden. Óf hij zorgt ervoor dat de landen die niet betalen uit de NAVO worden gegooid, óf hij doekt de organisatie meteen op. Zijn achterban en eerlijk gezegd veruit de meeste Amerikanen zou het een zorg zijn, temeer in de Amerikaanse verkiezingen immigratie en asiel, bestaanszekerheid en de competitie met China voorop zullen staan.

Toen ik aan mijn column begon, gebruikte ik de Odyssee als een stijlmiddel waarlangs ik mijn gedachten over de Nederlandse strategische cultuur kon ontwikkelen. Wat ik toen niet kon vermoeden was dat het land nu zelf dwalende is. Het Nederlands veiligheids- en defensiebeleid staat op de schop en ik verwacht een grote, onbekende odyssee; dolend op een ruige zee, stuurloos dan wel met stuurlui die enkel naar hun navel staren en daarmee het

'Als het fundament, de basis, van onze bestaanszekerheid wegvalt – namelijk de inzet voor de collectieve veiligheid van Europa en haar bondgenoten – wat blijft er dan nog over om te beschermen?'

kompas en de zee uit het oog verliezen. Ik moet opeens aan de jonge president Kennedy denken, die in juni 1961 Chroesjtsjov in Wenen ontmoette. Chroesjtsjov zei dat als de VS de Sovjetpositie in het verdeelde Berlijn ter discussie zouden stellen, de Sovjet-Unie 'moet reageren en dat zal doen', en dreigde op griezelige wijze dat 'het aan de VS is om te beslissen of er oorlog of vrede zal komen.' Kennedy reageerde met een verklaring die nog huiveringwekkender was: 'Dan, meneer de voorzitter, zal er oorlog uitbreken. Het wordt een koude winter.' Vervolgens stuurde hij meer troepen naar Berlijn.

De laatste maanden ben ik veel door Polen, de Baltische staten en Finland gereisd, landen die bang zijn voor het agressieve Rusland. Tegelijkertijd is men enorm blij met elke militaire steun die Europa en het bondgenootschap biedt. Nederland is met bijna 300 troepen vertegenwoordigd. Dit noemt men *reassurance*, geruststelling, en deze mag gerust worden vergeleken met wat Kennedy toen voor Berlijn deed. Zeker, als het fundament, de basis, van onze bestaanszekerheid wegvalt (namelijk de inzet voor de collectieve veiligheid van Europa en haar bondgenoten), wat blijft er dan nog over om te beschermen? En dit is ironisch als het gaat om sommige partijen die een bredere bestaanszekerheid willen bewerkstelligen voor de lage- en middenklasse inkomens. Het is niet aan te nemen dat iemand anders voor Nederland de kolen uit het vuur gaat halen als het zover is. Enig patriottisme voor het eigen land is zeker goed, maar het mag het land niet verblinden.

Terwijl ik deze column schrijf, zit ik in Tallinn, Estland. Ik kijk uit het raam over de wonderschone, met sneeuw bedekte stad op geen 200 kilometer van de Russische grens. De wind raast met meer dan 50 km/u bij temperaturen onder -10 graden en ik beseft dat de koude winter er al is. Straks daalt hij neer in Nederland.

Dr. J.E. (Jörg) Noll (1967) is politoloog en luitenant-kolonel (r) bij de Bundeswehr. Sinds 2007 is hij universitair hoofddocent Internationale Conflictstudies aan de Nederlandse Defensie Academie (NLDA).

Noot

1 RTL Nieuws *Brexit blijft zijn schaduw werpen over Britse economie: 'Lange weg te gaan'*, 22 juli 2023 <https://www.rtlnieuws.nl/economie/artikel/5397298/brexit-britse-economie-inflatie-ondernemen-vk>